

צועק מלפניו, (והסופר דלג ממלת נושכו הראשון למלת נושכו השני). ומדרש זה היה לפי הנראה מקורו של דברי הרוקח הנ"ל, וברוך המשיב אבידה לבעליה. — וזכינו מזה כי נוסח ב' דאדר"נ כת"י היה לעיני בעל הרוקח ז"ל, זה מציאה גדולה ודבר חשוב בעיני.

ושם באדר"נ צפעוני — שכל מי שהוא נושכו פורח עליו [צ"ל מעליו] ובשרו מתמוסס [ונראה שהוא דורשו נוטריקון צף ששערו צף ופורח, עני שגופו מוכה ומעונה ובשרו מתמורר], תנין — שכל מי שהוא נושכו מתהלך [מת והולך], שפיפון — שכל מי שהוא נושכו חושף [צ"ל חושש] (או צ"ל שופף והוא כמו באיוב ל"ג כ"א ושפו עצמתיו) על מעיו.

נטע, שתל. בערוך ערך זמר כתב, נוטע הוא הקובע יחור או שרביט בארץ להתגדל, והזורע הוא הבוזה זרעים בארץ להצמיח, והם דברי רבנו הנאל בפירושו (שבת ע"ג, ב'), שכתב נוטע ולד של זורע (במלאכת שבת) כי הנוטע נועץ יחור של אילן בארץ ומתגדל, כמו המפיל זרע לארץ וצומח. וידוע שרבים מפירושי הערוך בסתם בנוים על דברי ר"ח. — אבל במקרא מצינו כי גם תחלת הפעולה ליציאת אילן מן הארץ נקרא נוטע, כמו ויטע ה"א גן בעדן (בראשית ב', ח') שהיתה הנטיעה הראשונה בעולם. וכ"כ רמב"ן אין טעם ויטע שהביא אילנות ממקום אחר ונטען עי"ש. ובפסוק עושה פרי אשר זרעו בו על הארץ (שם א', י"א) כתב רמב"ן נלמוד מזה כי כל האילנות יצמחו מזרעם אף שהמנהג במקצתם ליטע מהם הענף, וכ"כ רש"י אשר זרעו בו, הן גרעיני כל פרי שמהן האילן צומח. וכן נהוג גם היום בארצנו כי רוב האילנות ינטעו ע"י זריעת גרעינם בארץ. ולכן באילן גם הזריעה תקרא נטיעה על שם סופה שיוגדל שם אילן. ולכן הנטיעה היא רק תולדה דזריעה לשיטת ר"ח וערוך והרמ"כ המובא בכ"מ רפ"ז מהלכות שבת, ולא כן שיטת רש"י (שבת שם) שהנוטע הוא אב באילנות, כמו הזורע הוא אב בזרעים. ולשיטת רש"י יתישב עפ"י הנ"ל הא דתנן במשנה דל"ט מלאכות הזורע ולא הנוטע, שהוא גם לדעתו אב כמו הזורע, לפי שהזורע שם כולל יותר מהנוטע, כי זריעה בזרעים ובאילנות והנוטע רק באילנות, ועוד שהזורע אילן בכללו נוטע על שם סופו כמו שכתבנו. ואין זורע זרעים בכלל נוטע (וסבור אני שאם התרו לזורע זרעים בשבת על מלאכת נוטע,

אינו חייב, דכיון שהתרו בו בדבר שאינו דומה לו סבר שמלעיג בו, כבתוס'
שבת ע"ג ב' ד"ה משום, מה שאין כן בהתרו לנטוע משום זורע, וצ"ע).
ובמשנה שביעית סוף פ"א נטיעה כשמה, פי' רע"ב היא ילדה בת
שנתה, (וכן נראה בגמ' ר"ה י', י"א), וכן מורה לשון הכתוב אשר נטע כרם
ולא חללו (דברים כ', ו'), כרם נטע ולא תחללנו (שם כ"ח, ל'), נטעתיך
שורק (ירמיה ב', כ"א), כי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וגו' (ויקרא
י"ט, כ"ג), וכן אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם (תהלים קמ"ד, י"ב).

שתילה היא הנטיעה הישנה שהתקימה בארץ זה שנים רבות וכבר
עברו שרשיה עמוק בארץ, ואדם עוקרה ושותלה במקום אחר ומשתרשת שם
היטב, עד שאף כל הרוחות שבעולם לא יזיזנה ממקומה. וכ"ה בשחור"ט מזמור
א': כעץ נטוע אינו אומר, אלא כעץ שתול (שם א', ג'), ללמד שאפילו כל
רוחות שבעולם מנשבות בו אין מזיזות אותו ממקומו. ובילקוט ירמיה י"ז רמז
רצ"ו מביא בשם ילמדנו, והיה כעץ שתול (ירמיה י"ז, ח') מדבר באברהם,
נטוע אין כתיב כאן אלא שתול, שנעקר מע"ז ונדבק בהקב"ה, והיינו כי
שתול מורה על שנעקר ממקומו ונטעו במקום אחר. ובאדר"נ פרק כ"ב איתא:
לאילן העומד על המים ענפיו מועטין ושרשיו מרובין אפילו ד' רוחות העולם
באות, אין מזיזות אותו ממקומו, שנאמר והיה כעץ שתול וגו'. ומדברי שוח"ט
הנ"ל מבואר כונתו שדרש כן ממ"ש שתול. וז"ש באבות (סוף"ג) דומה לאילן
שענפיו מועטין ושרשיו מרובין שאפילו כל הרוחות כו' שנאמר והיה כעץ
שתול וגו' (ירמיה י"ז, ח'). וכן מורה לשון הכתוב, אל שדה טוב אל מים
רבים היא שתולה, לעשות ענף ולשאת פרי להיות לגפן אדרת (יחזקאל י"ז,
ח') ואדיר הוא על שם חזקו.

ומפני שטבע הנטיעות שאינן מתקיימות היטב רק אם יעקרו אותן
ממקומן בעודן ילדות וישתלו במקום אחר, לכן זו היא דרך השתילה לעקרו
ולנטעו במקום אחר, וכן נהוג לנטוע אילנות רבים במקום אחד בתחלה
ואחר שגדלו מפזרין אותם לשלש שלש לבית סאה (רשב"ם ב"ב ל"ז, א').
וכן תנן תרומות סוף פ"ט, שתילי תרומה שנטמאו, שתלו טהרו. הרי כי
שתילי הן שנעקרו וחזרו ונשתלו. ובמעשרות ריש פ"ה העוקר שתלים מתוך
שלו ונטע לתוך שלו.

וז"ש שלמה בחכמתו, עת לנטוע ועת לעקור נטוע (קהלת ג', ב') ולכן
נקראת הנטיעה הישנה שתילה, וז"ש (ע"ז י"ט א') והיה כעץ שתול, ולא כעץ

נטוע, כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם, רק כדרך השתילה
שהיא ממקום אחד למקום אחר. וכן בשוח"ט ע"פ כעץ שתול, ר' שמואל ב"ר
יצחק היה שותל עצמו מחבורה לחבורה (ללמוד תורה), לקיים מ"ש מכל מלמדי
השכלתי (תהלים קי"ט, צ"ט).

^{לפי חכמים} ויפה בזה מ"ש בניך כשתילי זיתים וגו' (שם קכ"ח, ג') עפמ"ש בירושלמי
כלאים פ"א ה"ח מה זיתים אין בהם הרכבה אף בניך אין בהם פסולת, ולכן
אמר כשתילי ולא כנטיעי, כי בשאר האילנות המקבלים את הרכבה, כשעוקרין
את הנטיעה לשתלה במקום אחר אז מרכיבין אותה על מין אחר, כי ההרכבה
מחזק את האילן (כידוע פה באילני האתרוגים שרבים מהם מורכבים בעץ
הלימוני, בעבור שבעליהם פוחדים שאם לא ירכיבו אותם יתיבש האילן
אחר איזו שנים ולא יעשה פרי, ורק ע"י הרכבה הוא מתוסף כח, ולכן אתרוג
המורכב נאה מראהו מאתרוג שאינו מורכב), אבל הזיתים אף השתילים שבהם
אין בהם הרכבה, לפי שטבעם שלא לקבל הרכבה ממין אחר, וז"ש סביב
לשלחניך, שלא יצטרכו בגיו לקבל השפעה ממקום אחר, אבל יהיו כמו שתילי
זיתים—שאינם מקבלים הרכבה והשפעה ממין אחר לעולם.

נכת, מול. בשניהם מתרגם אונקלוס לקביל, (ועל נגד מתרגם קדם
כמו על פני), אבל יש הבדל ביניהם, נכת הוא נגדו ממש, כמו המנורה נכת
השלחן (שמות כ"ו, ל"ה), נכת פתח הבית (אסתר ה', א'), נכחו תחנונו על
הים (שמות י"ד, ב).

אבל מול הוא גם בעומד לא נגדו ממש אלא סמוך לו, כבגמ' סוטה
(ל"ג, ב') מול הגלגל (דברים י"א, ל') סמוך לגלגל, וכן ממול ערפו (ויקרא
ה', ח') — מול הרואה את העורף (תולין י"ט, ב'), שר"ל סמוך לו, ורש"י
שפי' מול הגלגל רחוק מן הגלגל, נראה שצ"ל לא רחוק מן הגלגל. (ורש"י
שפי' בסוטה שם מול הגלגל — רחוקים מן הגלגל הם והסימנים הללו כו'
עיי"ש, ר"ל שהיו רחוקים זה מזה ולא עומדים זה כנגד זה, ולמה נתן הסימן
אליו ולא על שאר מקום העומד נגדו).

נפש, רוח, נשמה. רוח ונשמה בשניהם נזכר ענין החיים, שנאמר
ויפח באפיו נשמת חיים (בראשית ב', ז'), ונאמר אשר בו רוח חיים (שם ו').